

B. I. R.

3947

MEMORIILE SECȚIUNII ISTORICE
SERIA III TOMUL XII MEM. 12

MORMÂNTUL DOAMNEI NEAGA
ȘI A NEAMULUI EI

DE

N. IORGA

MEMBRU AL ACADEMIEI ROMÂNE

Ședința dela 2 Octomvrie 1931

Doi săteni, croitorul Constantin Petrescu, din Cislău, Anton Gh. Ionescu, din același orașel, și Petru Sibiescu, notar din Pătârlage, conduși de tradiția populară, uimitor de sigură, că lângă Buda, în adâncul codrilor din a stânga Buzăului, se află « castelul Doamnei Neaga », au săpat, cu o uimitoare pricepere, și, în curs de câteva săptămâni, au izbutit să desfacă din suptirele înveliș de brazde o casă boierească din veacul al XVI-lea, cu ornamente sculptate, de un stil foarte fin, cu apărători de plumb la feruști, și, în legătură imediată cu dânsa, printr'un pavagiu îngrijit, de cărămizi solide, o bisericuță.

Aceasta din urmă aveă între pridvor și naos o cameră a mormintelor, care au ieșit la iveală minunat de bine săpate, afară de unul singur, și într'o stare de conservare atât de perfectă de pare că ieri s'ar fi oprit asupra lor mâna sculptorului ¹⁾. Supt lespezi erau încă, neatinse, trupurile.

Bărbați și o femeie. Cei d'întâiu aveau în degete inele de aur, unele de opal sau de argint, cuprinzând camei antice, de o delicată executare, cu inscripții dintre care una e perfect descifrabilă: « Preda Postelnic ».

Din mormântul femeii s'a scos, pe lângă câteva inele de o eleganță deosebită, o încheietoare de paftă dintr'un mare smaragd cu mărgăritare și rubine, doi cercei masivi cu alte

¹⁾ Azi la Muzeul de artă bisericească, în curte.

mărgăritare mărunte, străbătute de puncte de aur și cu peruzele, niște cercei cu perle, încheiați în pandeloce, alți cerceluși, în formă de stea, o împletitură de sârmă de aur, ca o codiță de păr, cu floricele de mărgăritare în vârf, niște brățări din floricele cu granate sau cu podoabe de aur, ba chiar, de pe bietul trup putred de trei sute de ani, un fragment de rochie de catifea cafenie; apoi o împletitură de foarte fine fire de aur, cu perle mărunțele, și o panglicuță neagră de care atârnă câteva fire de aur.

Pe pietrele de mormânt se cetesc inscripțiile următoare:

1. прѣстави се раѣѣ вѣжію жѣпань радѣла чашникѣ, мѣца є. з, вѣ дни благочестиваго и хѣтолюбиваго ію миѣнѣ воевода, в лѣт зч.

(A răposat robul lui Dumnezeu jupân Radul Ceasnicul, luna Ianuar 7, în zilele bine-cinstitorului și de Hristos iubitorului Io Mihnea Voevod, în anul 7090 [1581-2].)

2. прѣстави се раѣѣ вѣжію жѣпань радѣла постелникъ вѣ дни благочестиваго и хѣтолюбиваго ію миѣнѣ воевода, в лѣт зч.

(A răposat robul lui Dumnezeu jupân Radul Postelnicul, în zilele bine-cinstitorului și de Hristos iubitorului Io Mihnea Voevod, în anul 7090.)

3. прѣстави се раѣѣ вѣжію жѣпань тѣддоръ логофѣт мѣца юн., вѣ дни благочестиваго и хѣтолюбиваго ію миѣнѣ воевода в лѣт, зч.

(A răposat robul lui Dumnezeu jupân Tudor logofăt, în luna lui Iunie, în zilele bine-cinstitorului și de Hristos iubitorului Io Mihnea Voevod, în anul 7090.)

4. прѣстави се раѣѣ вѣжію жѣпань опрѣа агѣ, мѣца декв. вѣ дни благочестиваго и хѣтолюбиваго ію миѣнѣ воевода в лѣт зчг.

(A răposat robul lui Dumnezeu jupân Oprea Aga, în luna lui Dechemvre, în zilele bine-cinstitorului și de Hristos iubitorului Io Mihnea Voevod, în anul 7093.)

5. сѣи камен [гробъ] ѣкраси пан влѣико клѣчар и сѣпрѣжницѣ анка свои снѣ нѣгое с...; зѣѣ прѣстави се къ вѣч[ны] вѣбытѣлем; вѣчна емѣ памѣт, в лт зка, юн к.

(Această piatră de mormânt a împodobit-o Vlaico Clucer și soția Anca fiului său Neagoe . . . ; aici a răposat la veșnicele lăcașuri; veșnica lui pomenire; anul 7201, Iunie 20.)

6. прѣстави се раѣѣ вѣжію жѣпань влѣикѣа клѣчар сѣ чѣри снѣ ми вѣ дни благочестиваго и хѣтолюбиваго ію миѣнѣ воевода и гспѣда єго нѣга дѣцирь влѣиков, сего даа єрдно ...ѣтѣ, сѣзда

сѣи црков, а мате ж жѣпаница анка ѡкраси сѣи камена; да бгж даѣт вѣчнын памет, в лѣт зчс.

(A răposat robul lui Dumnezeu jupân Vlaicul Clucer cu patru fii ai lui, în zilele bine-cinstitorului și de Hristos iubitorului Io Mihnea Voevod, și Doamna lui Neaga, fata lui Vlaicu, ... întru amintirea lui a făcut această biserică, iar mama, jupânița Anca, a împodobit această piatră; Dumnezeu să li dea veșnica pomenire; în anul 7096.)

7. прѣстависа рабѣ бжю жѣпанъ иван постелникъ въ дни благочестиваго и хрестолюбиваго іѡ стефанъ воевода.

(A răposat robul lui Dumnezeu jupân Ioan Postelnicul în zilele bine-cinstitorului și de Hristos iubitorului Io Ștefan Voevod.)

Mai toți membrii acestei familii boierești care și-a așezat cuibul atât de sus pot să fie urmăriți prin mărturiile contemporane și, în rândul întâiu, prin socotelile acelu mare centru săsesc, Brașovul, care i-a adăpostit mai mult decât odată.

Dacă Radu Ceașnicul nu apare nici acolo, nici în listele Divanului lui Mihnea, de care acești boieri au rămas legați până la sfârșit, fiindu-i părtenitori dintre cei mai statornici încă și înainte de căsătoria Neagăi cu tânărul Domn, Radu Postelnicul apare ca trimis domnesc la Brașov în 1575¹⁾. Un Radu Comisul eră însă cumnatul lui Ivașco Golescu, și el vine în 1582 în aceeași cetate săsească pentru a primi pe pribegii, în număr de treizeci și șase, pe cari cu jurământ Mihnea îi chemă înapoi la vetrele lor²⁾. Radu cel d'întâiu, Postelnicul, eră, spun aceste socoteli, fratele unui Postelnic Danciul, al cărui nume de familie nu-l știm³⁾. «Armas Danchol undt Posstelnik Eradole», datori lui Albert Huet, judele Sibiiului, cu o sumă de bani, îi cedează în loc casa și moșia lor de la Tâlmăciu⁴⁾. Radu Clucerul eră trimis de Mihnea la Brașov după fuga lui Petru Cercel, în 1585⁵⁾.

Cu acesta vine și Tudor Logofătul, ceia ce ar indică poate o legătură de familie între ei doi.

¹⁾ Hurmuzaki XI, p. 813.

²⁾ *Ibid.*, p. 825.

³⁾ *Ibid.*

⁴⁾ *Ibid.*, f. 883, nota 1.

⁵⁾ *Ibid.*, p. 830.

Cu alt titlu decât acela de Agă, un Oprea se întâlnește în socotelile brașovene la 1583, dar din partea lui Petru Cercel ¹⁾. Ii vedem și la 1584, în solie la principele Ardealului ²⁾. Ba, la 1588, el face o vânzare de covoare Brașovenilor ³⁾.

Ivan Logofătul apare în Divanul lui Mihnea la 5 Decembrie 1580 ⁴⁾. El moare supt Ștefan Surdul.

Vlaicu însuși, de bună samă Clucerul trimes de Mihnea la Brașov în 1583 ⁵⁾, sosiă în cetate la 15 Iulie 1583 ca pribeag ⁶⁾; scriitorul înseamnă că e « socrul lui Mihnea-Vodă ». Unul dintre cei fii ai lui, « cumnatul lui Mihnea-Vodă », e pomenit doi ani mai târziu ⁷⁾.

Căsătoria lui Mihnea cu Neaga a avut loc, o știm, în Iunie 1582: Doamna Ecaterina, mama Domnului, răspundeă surorii de la Murano, Mărioara, care se miră că tânăra soție nu e de o origine princiară, că ori pe cine o iea un Domn, Doamnă este ⁸⁾. La 30 Maiu eră trimes de Brașoveni la București Velten argintarul, din Cohalm: « Herr Veltenn Goltschmitt », ducând mirelui domnesc « o cupă mare » ⁹⁾; el se întorcea: « Herr Veltenn Rappser », la 11 Iunie ¹⁰⁾. E curios că și în Septembrie 1581 un trimes ardelean mergea la nunta aceluiași Domn: « des Cosma Diener. . . , die auff des Mihnea Weida sein Hochzeit sollt » ¹¹⁾. Decât să se admită, cum o făceam altă dată, o primă căsătorie, cu altă femeie, e mai plauzibil că, în 1581, din anume motive, nunta, cu Neaga, se va fi amânat.

Ea eră în viață la 1589, când primiă darul unei căni de argint și unei solniți de la Brașoveni, fiul ei, Radu, care va muri — căci nu el e Radu Mihnea, ci fiul țiitoarei Vișa —, având

¹⁾ *Ibid.*, p. 826.

²⁾ *Ibid.*, p. 828.

V. *ibid.*, p. 898.

³⁾ *Ibid.*, p. 835.

⁴⁾ *Ibid.*, p. 897.

⁵⁾ *Ibid.*, pp. 825—6.

⁶⁾ *Ibid.*, p. 826.

⁷⁾ *Ibid.*, p. 830.

⁸⁾ N. Iorga, în *An. Ac. Rom.*, seria 2-a, XVIII, p. 38 Cf. Hurmuzaki, XI, pp. 825 și 698, nota 1.

⁹⁾ Hurmuzaki, e. c.

¹⁰⁾ *Ibid.*

¹¹⁾ *Ibid.*

dela ei altă cană cu «un frumos buzdugan ferecat cu argint»¹⁾.

Ea a mai trăit încă, dăruind o cruce Mitropolitului Moldovei Teofan, trăitor la Muntele Athos, în anul 7108 (1599—600²⁾.

Avem piatra de mormânt a rudelor Neagăi, a fratelui Neagoe, a tatălui, dispărut la 1587-8 încă, mama ei, Anca, însemnând că ea a pus piatra, iar biserica a făcut-o Neaga însăși. Ei însă nimeni nu i-a însemnat locul de odihnă, și, totuși, celelalte inscripții pomenind numai bărbații, ale cui pot fi oare rochia de catifea, podoabele femeiești în fir de aur și pasmanterii de mătăasă, cerceii și copcele pe care o neașteptată și fericită întâmplare le-a scos la iveală, împreună cu ceramica înfățișând călăreți, cu fragmentele de vase, și până la cuțitul și capătul de lumânare, amestecate cu tristul praf omenesc³⁾).

¹⁾ Hurmuzaki, l. c.

²⁾ Hasdeu, *Arhiva Istorică* I, p. 181, no. 271

³⁾ D. Virgil Drăghiceanu a găsit, după această comunicare, și alte morminte (al unui copil, al unei femei cu două fete), împreună cu câteva obiecte de același mare interes.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.